

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ЛИДЕРСКИЯ СТИЛ НА МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Слави Бинев*

Статията е посветена на определянето на фактори на министър-председателския лидерски стил. Прегледът на литературата показва недостатъчно изследвания в тази насока, както и отсъствието на добре разработена методология предвид преобладаването на качествен подход при анализа на поведението на министър-председателите. В настоящото изследване се създава въпросник на основата на критерии за ефективност на държавните глави чрез използването на експертни оценки. Това дава възможност за ранжиране на изследваните лица по параметрите на ефективността. Оценката се прилага за 26-те министър-председатели от Следосвобожденския период и от периода след 1989 г., когато в България се провеждат относително демократични избори. Последващият анализ на резултатите очертава четири основни характеристики на лидерския стил на министър-председателите – отношение на министър-председателя към нормите, което включва спазване на правилата и реда, мотив за принадлежност и лична почтеност; мотиви за власт; балансиране на емоциите при взимане на решение и работа с външни фактори (експерти и медиуми).

Изследването е основа за продължаването му по посока на определяне на изразеността на характеристиките на лидерския стил при определените като ефективни и неефективни министър-председатели. Това ще даде възможност за прилагането на метода за диагностика и прогнозиране на ефективно политическо лидерско поведение в ролята на министър-председател.

„Ефективността“, според тълковния речник, е някой или нещо, от което има добър ефект, обикновено под формата на продукт (www.kakvo.org/tword). Стеснявайки гледната точка към понятието „политическа ефективност“, се сблъскваме с необходимостта да конкретизираме специфичната

* Слави Бинев – свободен докторант в Института по психология при БАН.
Адрес за контакти: slavi.binev@europarl.europa.eu

дейност на политика, спрямо която се оценява качеството на продуктивността му. Още по-детайлно е заданието, когато се говори за дейността на министър-председателя, предвид специфичните му задачи, отговорности, взаимозависимости, т.е. роля, която изпълнява в политическия живот. Отправна точка на подобно изследване е определянето на критерии за оценка специфичната работа на министър-председателя. Първата задача при изучаване на ефективното лидерство на министър-председателя е именно тази – да се изработят критерии на основата на експертиза, въз основа на които да се определят ефективните и неефективните министър-председатели за даден период и след това да се изследват характеристиките на лидерското им поведение при изпълнение на ролята им, т.е. да се определи съдържанието на критериите като първа стъпка на изследване, а след това да се очертае посоката и степента на тяхната изразеност с цел практическото приложение за диагностика, консултиране и прогнозиране. Настоящата статия е посветена на първата част от тази задача, а именно – определяне на съдържанието на критериите за оценка на лидерския стил на министър-председателя.

Глен Пейдж с книгата си за политическото лидерство се опитва да създаде ново поле за изследване в социалните науки (Paige, 1972). Той твърди, че изучаването на политическото лидерство обединява огромна сфера на изследвания, които попадат в рубрики като политически биографии, изследвания на властта, политическите елити и политическите роли. Анализите на политическото лидерство се основават в голяма степен на теоретичната и емпирична основа, която вече съществува в изследванията на лидерството в психологията, социологията, публичната администрация и антропологията.

Първата посока на изследователската рамка при изучаване на политическото лидерство е търсенето на сравнение на базата на личностни характеристики между политическите лидери. Изборът на подхода е силно повлиян от твърденията на Гринщейн, че „индивидът е по-вероятно да повлияе върху системата, когато: 1. средата позволява реструктуриране; 2. индивидът е централно или стратегически локализиран в средата; 3. индивидът притежава умения или има определен тип личностна сила“ (Greenstein, 1969). В резултат се натрупват доста изследвания на президенти и министър-председатели. Разликите в действията им в съответната роля ни очертават защо Джон Мейджър не е Маргарет Тачър, Хелмут Кол не е Вили Брант, Шимон Перес не е Голда Мейер или Иван Костов не е Симеон Сакскобургготски.

Лидерският стил в политиката

Съществува многообразие от подходи за изследване на президентския лидерски стил или на начина, по който американските президенти управляват системата за правене на политика. Много изследователи извличат важни единични променливи на лидерския стил като например – степен на обвързаност и отговорност спрямо собствените привърженици; степен на